

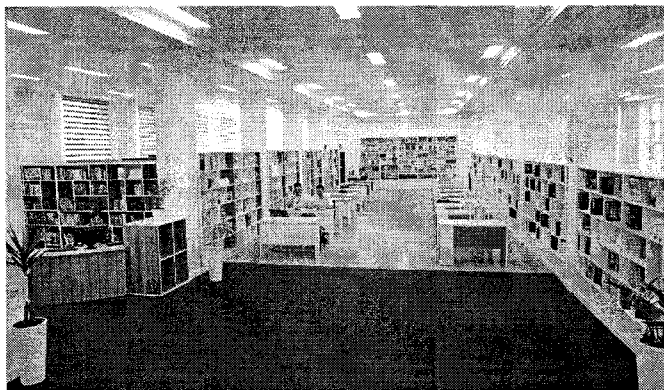
Университет кітапханасының ресурстары цифрлық кеңістікте

Білім алу мен оқу процесінде дәстүрлі кітапханалардан гөрі электронды кітапханаларды қалайтын білім алушылардың саны өсуде, сол себепті цифрландыру дәуірінде электрондық кітапханалардың алатын орны ерекше болып отыр. Кітапхана ақпараттарды жинап, сақтаушы орын ғана емес, әр түрлі ақпарат көздерімен жұмыс істейтін мекеме болғандықтан, өз бетінше білім алу үшін ізденіс әрекеттерін үйретуге, ғылыми-зерттеу қызметін дамыта отырып, сауатты пайдаланушыны қалыптастыруға үлес қосады.

Қоғамның ақпараттық-технология платформасына көшуі, кітапхана қызметінің жаңа бағытқа өзгеруіне алып келді: бағдарламалық қамтамасыз ету, заманауи программаларды игеру, оргтехникаларды түр ерекшелігіне қарай қолдану, желілік технология арқылы Интернет-ресурстарын оқу және пайдалану, ірі баспалардың (отандық және шетелдік) толықмәтінді деректер қорының электронды почталарын білу, құжаттарды электронды жеткізу, кітапхананың web- сайты немесе әлеуметтік желілер арқылы пайдаланушыларға виртуалды қызмет көрсету және т.б.

Университет кітапханалары дәстүрлі әдістер мен заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды шебер ұштастыра отырып, пайдаланушыларға қызмет көрсетуде бірқатар маңызды өзгерістерге ұшырады. Жаңа технологиялар кітапханалардың дамуы үшін заманауи цифрлық ортада бұрын болып көрмеген мүмкіндіктерді әкелді.

Жоғары оқу орындары кітапханаларының материалдық-техникалық базасының жасақталуына айтарлықтай ықпал ететін, өзіне-өзі қызмет көрсетуді, кітап қорының барынша сақталуы мен жылжуын бақылауды, қорғау және ұрлануына қарсы функцияларды іске асыруды қамтамасыз ететін RFID-технологиясының мүмкіндіктері кітапхана ісінің трансформациялануына алып келіп жатыр. RFID технологиясының маңыздылығы: кітаптарды идентификациялау арқылы оқырманның рұқсатсыз алып кетуінен қорғау функциясы жүзеге асады; кітап беру станциясының активация мен деактивация арқылы бір мезгілде бірнеше кітаптарды оқырманнан қабылдауға және кітап беруге болады; кітапхана қызметкерлерінің көмегісіз-ақ оқырмандардың өзі-өзіне қызмет ету станциясы арқылы кітап алуына мүмкіндік береді; қордағы кітаптардың бар-жоғын түгендеу үшін инвентаризациясын тез жүргізуге болады. Кітапхананың қоры түгелдей электрондық каталогқа енгізілген жағдайда RFID жүйесін енгізу процесі жылдам жүзеге асады.

Кітапхана ісіне жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың енгізілуі электронды кітапхана жүйелерін құруға әкелді. Электронды кітапхана жүйелері қазіргі уақытта университет кітапханалары үшін білім беру және танымдық ресурстар кеңістігінде ерекше орын алады. Электронды кітапхана жүйесі бүкіл әлемде қарқынды дамуда. Университеттерде студенттерді оқыту және олардың білімін бақылау, сабақтан тыс және тәрбие жұмыстарында, ғылыми зерттеулер мен оларға қызмет көрсетуді басқаруда цифрлық технологиялар кеңінен қолданылуда.

RFID-технологиясын енгізу арқылы қордағы кітаптардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, сәредегі кітаптардың орналасуын реттеу, кітап сақтау қоймасындағы кітаптарды инвентаризациялау, кітаптарды идентификациялау, ашық қолжетімді қор ұйымдастыру, рұқсат етілмеген кітаптарды алып кетуден қорғау, оқырмандардың контингентін анықтау, кітаптың айналымы мен оқырманның сұранысын бақылау функцияларын жүзеге асыруға болады.

Қазіргі таңда кітапхана ісін жаңғыртудың кешенді негізгі аспектілерінің бірі ақпараттық технологияларды дамыту және кітапханалар қызметін цифрлық трансформациялау еліміздің барлық кітапхана жүйесінің үлесіне тиесілі.

Кітапханаларды цифрлық түрлендіру мынадай өзгерістерге әкеліп отыр: кітапханалық қызметтерді қамтамасыз ететін негізгі процестерді цифрлық технологияларға көшірілуі; ашық кітап қорына еркін қолжетімділік; IT қоғамдастықпен серіктес қатынастар құрылып және кітапханалардың цифрлық ортаға енуі; заманауи өзіне-өзі қызмет көрсету технологияларын пайдалануға негізделген ашық кітапхана үлгісіне (OPEN+) енуі, кітапхана жұмысы уақытының ұзаруы; құжаттарды автоматты түрде жіктеу және пәндірісте жасанды интеллект әдістерін қолданатын толық мәтінді ресурстардың енуі.

ЖОО кітапханасының миссиясы университеттің барлық білім беру бағдарламаларына қажет деп та-

нылған ақпараттық ресурстарға қолжетімділікті қамтамасыз ету болып табылады. М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің Ақпараттық білім беру орталығы білімнің жоғары сапасы жетуіне және жоғары білікті мамандарды даярлауға белсенді ықпал етіп, университеттің білім беру бағдарламаларына сәйкестендіріліп ұйымдастырылған кітап қорымен және заманауи ақпараттық электронды ресурстарымен қызмет көрсетеді. Цифрлық кеңістікте ғылымды дамыту мен білім беру процестеріне көмектесу үшін қазақстандық «ZAN» деректер қорына, «Aknurpress» цифрлық кітапханасына, «Республикалық жоғары оқу орындары электронды кітапханасына», «Әдебиет» «Open.kz - Қазақстанның ашық университеті», «Kitap.kz» және т.б.; халықаралық Web of Science (WOS), Wiley, Scopus, eLibrary, IPR SMART электрондық кітапханалар жүйесінің ресурстарына қолжетімді. Ресурстарға қолжетімділік университеттің IP-адресі бойынша іске асырылады.

Электронды кітапхана жүйесінің міндетті элементтерінің бірі өзіндік мәлімет базасы болып табылады. М.Әуезов атындағы ОҚУ ғалымдары еңбектерінің электрондық нұсқаларын пайдаланушыларға «AlmaMater» мәлімет базасы <http://www.articles.ukgu.kz/>, мультимедиялық кітаптары мен видеолекцияларын Softbooks_auezoв.bot <https://www.smart-kitap.kz/> платформасы арқылы үздіксіз қызмет көрсету режимінде ұсынады. Мәлімет базасы оқу процесінде қажетті цифрлық сипаттамадағы профессор-оқытушы құрамының оқулықтарына, оқу әдістемеліктеріне қолжетімділігін қамтамасыз етіп отыр. Электрондық ресурстарды құру және дамыту бойынша жұмыс жасау кезінде АБЭО әртүрлі заманауи цифрлық құралдар мен қызметтерді пайдаланады. Кітапхана қызметінде қолданылатын онлайн қызметтерінің арасында мыналар бар: виртуалды анықтамалық қызмет, QR-код.

Жаһандық цифрлық кеңістік университет кітапханалары үшін жаңа нұсқауларды айқындайды, олардың қызмет бағыттарын өзгертуге мәжбүрлейді. Университет кітапханалары студенттерге білімді меңгеруге, бірыңғай цифрлық кеңістікте дағдыларды қалыптастыруға, соңғы цифрлық платформалар мен цифрлық технологияларға, жаңа цифрлық құзыреттерге негізделген білім мазмұнын меңгеруге көмектесетін мекеме.

Г.К.МЫНБАЕВА,
М.Әуезов атындағы ОҚУ
Ақпараттық білім беру орталығы
директорының орынбасары